

POSTANOWIENIE

Dnia 20 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Księżak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Adam Redzik

SSN Janusz Niczyporuk

w sprawie z odwołania L. G.

od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa nr (...)/2021 z 18 lutego 2021 r.
w przedmiocie dalszego zajmowania stanowiska przez sędziego osiągnącego wiek
uprawniający do przejścia w stan spoczynku,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 20 października 2021 r.

- I. na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z wnioskiem o rozpatrzenie pytań prawnych:
„1. Czy art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej sprzeciwia się przepisowi prawa krajowego, takiemu jak art. w art. 69 § 1b zd. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 2072), uzależniającemu skuteczność oświadczenia przez sędziego woli dalszego zajmowania stanowiska sędziego po osiągnięciu wieku przejścia w stan spoczynku od zgody innego organu?;
2. Czy art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej sprzeciwia się przyjęciu wykładni przepisu krajowego, zgodnie z którą spóźnione oświadczenie przez sędziego woli dalszego zajmowania stanowiska sędziego po osiągnięciu wieku przejścia

w stan spoczynku jest bezskuteczne bez względu na okoliczności uchybienia terminowi i znaczenie tego uchybienia dla postępowania w przedmiocie wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego?”;

II. odracza rozpoznanie sprawy.

UZASADNIENIE

Przedmiot postępowania

Uchwałą nr (...)/2021 z 18 lutego 2021 r. w przedmiocie dalszego zajmowania stanowiska przez sędziego osiagającego wiek uprawniający do przejścia w stan spoczynku Krajowa Rada Sądownictwa umorzyła postępowanie w sprawie wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego przez L. G. – sędziego Sądu Okręgowego w K..

W uzasadnieniu uchwały wskazano, że L. G. (dalej: odwołujący się) – sędzia Sądu Okręgowego w K., w piśmie z 30 grudnia 2020 r. oświadczył Krajowej Radzie Sądownictwa wolę dalszego zajmowania stanowiska sędziego, przy czym wskazał, iż 65 lat ukończy 12 czerwca 2021 r. Kolejnym pismem, datowanym na 31 grudnia 2020 r., L. G. wniósł o przywrócenie terminu do złożenia oświadczenia woli dalszego zajmowania stanowiska sędziego, podnosząc, że jego uchybienie wynikało z koncentracji, między innymi, na bieżących czynnościach orzeczniczych.

Oświadczenie wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu do jego złożenia wpłynęło do Biura Krajowej Rady Sądownictwa 7 stycznia 2021 r., z pismem Prezesa Sądu Okręgowego w K. z 31 grudnia 2020 r. Do oświadczenia L. G. załączył: zaświadczenie lekarskie z 30 listopada 2020 r. stwierdzające, że wobec braku przeciwwskazań zdrowotnych jest on zdolny do wykonywania pracy na stanowisku sędziego; zaświadczenie psychologiczne z 30 grudnia 2020 r. stwierdzające, że nie należy on do osób wykazujących istotne zaburzenia funkcjonowania psychologicznego; oraz zaświadczenie z 30 grudnia 2020 r. stwierdzające, że jest on zdolny w zakresie predyspozycji i umiejętności psychologicznych do pełnienia obowiązków sędziego lub prokuratora.

Prezes Sądu Okręgowego w K. wraz z pismem z 12 stycznia 2021 r. przesłał Krajowej Radzie Sądownictwa dokumentację dotyczącą pełnienia obowiązków sędziego przez L. G. (dane w zakresie wpływu, załatwienia, stanu referatów w IX Wydziale Karnym Sądu Okręgowego w K.) oraz jego akta osobowe.

W celu przygotowania sprawy do rozpatrzenia na posiedzeniu Krajowej Rady Sądownictwa, jej Przewodniczący wyznaczył zespół członków Rady, zawiadomił Ministra Sprawiedliwości o jego powołaniu oraz o sprawach indywidualnych przekazanych zespołowi w celu przygotowania ich do rozpatrzenia na posiedzeniu Rady. Minister Sprawiedliwości nie przedstawił opinii w trybie art. 31 ust. 2b ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa.

Podczas posiedzenia 16 lutego 2021 r. zespół członków Krajowej Rady Sądownictwa ocenił, że zgromadzone materiały są wystarczające do zajęcia stanowiska w sprawie i po zapoznaniu się z tą dokumentacją przeprowadził naradę. Członkowie zespołu, dokonując analizy przedstawionych okoliczności faktycznych, postanowili jednogłośnie (3 głosami „za”) rekomendować Radzie podjęcie uchwały o umorzeniu postępowania w sprawie wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego przez L. G. – sędziego Sądu Okręgowego w K..

Rozstrzygając w przedmiocie dalszego zajmowania stanowiska przez sędziego osiagającego wiek uprawniający do przejścia w stan spoczynku na posiedzeniu 18 lutego 2021 r. Krajowa Rada Sądownictwa zauważyła, że zgodnie z art. 69 § 1b ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, wyrażenie zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego jest możliwe, jeżeli uzasadnia to interes wymiaru sprawiedliwości lub ważny interes społeczny, w szczególności jeśli przemawia za tym racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego lub potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów.

Podejmując decyzję w sprawie Rada uwzględniła udostępnione przez Prezesa Sądu Okręgowego w K. informacje dotyczące wyników pracy orzeczniczej L. G. w IX Wydziale Karnym Sądu Okręgowego w K., w którym orzeka, a także przedstawione zaświadczenie lekarskie i zaświadczenia psychologiczne.

Krajowa Rada Sądownictwa podkreśliła, że udzielenie zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziowskiego wymaga oświadczenia sędziego o

wyrażeniu woli dalszego zajmowania stanowiska oraz przedstawienia zaświadczenia stwierdzającego zdolność, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydanego na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie. Zgodnie z art. 69 § 1b ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, oświadczenie składa sędzia uprawniony w terminie nie późniejszym niż na sześć miesięcy i nie wcześniejszym niż na dwanaście miesięcy przed ukończeniem 65 roku życia.

Tymczasem, jak zauważyła Rada, L. G., urodzony 12 czerwca 1956 r., złożył oświadczenie o woli dalszego zajmowania stanowiska sędziego w Sądzie Okręgowym w K. w dniu 30 grudnia 2020 r., a zatem poza terminem wyznaczonym przez art. 69 § 1b ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych. Krajowa Rada Sądownictwa podkreśliła przy tym, że zgodnie z utrwaloną praktyką Rady, aprobowaną przez Sąd Najwyższy, nie jest możliwe przywrócenie terminu wskazanego w art. 69 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Dodatkowo Rada wskazała na fakt przedłożenia przez L. G. zaświadczenia lekarskiego wydanego na podstawie skierowania na okresowe badania lekarskie – nie zaś wymaganego zaświadczenia wydanego na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie.

Krajowa Rada Sądownictwa stwierdziła zatem, że uwzględnienie wniosku L. G., z racji złożenia go poza ustawowo wyznaczonym terminem, jest niedopuszczalne, zaś postępowanie w przedmiocie dalszego zajmowania stanowiska przez sędziego osiagającego wiek uprawniający do przejścia w stan spoczynku należało z tego względu umorzyć.

Wobec powyższego, w trakcie posiedzenia Krajowej Rady Sądownictwa 18 lutego 2021 r., za umorzeniem postępowania w sprawie wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego przez L. G. – sędziego Sądu Okręgowego w K. – oddano 13 głosów „za”, przy braku głosów „przeciw” i 1 głosie „wstrzymującym się”. Mając na uwadze wynik głosowania, Rada podjęła uchwałę o umorzeniu postępowania w sprawie wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego przez L. G. – sędziego Sądu Okręgowego w K..

L. G. wniósł odwołanie od przedmiotowej uchwały, zarzucając naruszenie przepisów postępowania, tj.:

- art. 41 ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa – poprzez bezzasadne umorzenie postępowania w przedmiocie dalszego zajmowania stanowiska przez sędziego osiągnącego wiek uprawniający do przejścia w stan spoczynku, w sytuacji gdy wniosek o przywrócenie terminu do złożenia oświadczenia, o jakim mowa w art. 69 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, był zasadny, a w konsekwencji: naruszenie art. 33 ust. 1 ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa, polegające na podjęciu uchwały bez wszechstronnego rozważenia wszelkich okoliczności sprawy, w szczególności związanych z kompleksową oceną służby sędziego, zarówno w Sądzie Rejonowym w B., jak i w Sądzie Okręgowym w K., oraz art. 69 § 1b ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, poprzez nieuprawnione przyjęcie, że interes wymiaru sprawiedliwości oraz ważny interes społeczny nie przemawiają za tym, by L. G. w dalszym ciągu zajmował stanowisko sędziego;

- art. 44 ust. 1 ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa – poprzez zaniechanie poinformowania L. G. o przysługującym mu środku odwoławczym oraz o terminie jego wniesienia.

Wobec powyższego, L. G. wniósł o uchylenie zaskarżonej uchwały i przekazanie sprawy Krajowej Radzie Sądownictwa do ponownego rozpatrzenia.

W odpowiedzi na odwołanie Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa wniósł o jego odrzucenie w całości – jako niedopuszczalnego z mocy prawa.

Pismem z 1 kwietnia 2021 r. L. G. wniósł o udzielenie zabezpieczenia – poprzez wstrzymanie skuteczności uchwały Krajowej Rady Sądownictwa nr (...)/2021 z 18 lutego 2021 r. o umorzeniu postępowania w przedmiocie dalszego zajmowania stanowiska przez sędziego osiągnącego wiek uprawniający do przejścia w stan spoczynku. Przedmiotowy wniosek został uwzględniony postanowieniem Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 2021 r., I NO 23/21.

Przepisy prawa polskiego

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 178.

1. Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom.

(...)

Art. 179.

Sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieoznaczony.

Art. 180.

1. Sędziowie są nieusuwalni.

2. Złożenie sędziego z urzędu, zawieszenie w urzędowaniu, przeniesienie do innej siedziby lub na inne stanowisko wbrew jego woli może nastąpić jedynie na mocy orzeczenia sądu i tylko w przypadkach określonych w ustawie.

3. Sędzia może być przeniesiony w stan spoczynku na skutek uniemożliwiających mu sprawowanie jego urzędu choroby lub utraty sił. Tryb postępowania oraz sposób odwołania się do sądu określa ustawa.

4. Ustawa określa granicę wieku, po osiągnięciu której sędziowie przechodzą w stan spoczynku.

(...)

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych
(t.j. Dz.U. 2020, poz. 2072; dalej: p.u.s.p.)

Art. 69.

§ 1. Sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy i nie wcześniej niż na dwanaście miesięcy przed ukończeniem tego wieku oświadczy Krajowej Radzie Sądownictwa wolę dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie.

(...)

§ 1b. Krajowa Rada Sądownictwa może wyrazić zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego, jeżeli jest to uzasadnione interesem wymiaru sprawiedliwości lub ważnym interesem społecznym, w szczególności jeśli przemawia za tym racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego lub potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów. Uchwała Krajowej Rady Sądownictwa jest ostateczna. W przypadku niezakończenia postępowania związanego z dalszym zajmowaniem stanowiska sędziego po ukończeniu przez niego wieku, o którym mowa w § 1, sędzia pozostaje na stanowisku do czasu zakończenia tego postępowania.

(...)

Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa
(t.j. Dz.U. 2021, poz. 269)

Art. 33.

1. W sprawach indywidualnych Rada podejmuje uchwały po wszechstronnym rozważeniu sprawy, na podstawie udostępnionej dokumentacji oraz wyjaśnień uczestników postępowania lub innych osób, jeżeli zostały złożone.

(...)

Art. 41.

Rada umarza postępowanie, jeżeli podjęcie uchwały stało się zbędne lub niedopuszczalne.

Art. 43.

1. Uchwała Rady staje się prawomocna, jeżeli nie przysługuje od niej odwołanie.

2. Jeżeli uchwały, o której mowa w art. 37 ust. 1, nie zaskarżyli wszyscy uczestnicy postępowania, uchwała ta staje się prawomocna w części obejmującej rozstrzygnięcia o nieprzedstawieniu wniosku o powołanie do pełnienia urzędu sędziego tych uczestników postępowania, którzy nie wnieśli odwołań.

Art. 44.

1. Uczestnik postępowania może odwołać się do Sądu Najwyższego z powodu sprzeczności uchwały Rady z prawem, o ile przepisy odrębne nie stanowią inaczej. Odwołanie nie przysługuje w sprawach indywidualnych dotyczących powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego.

(...)

3. Do postępowania przed Sądem Najwyższym stosuje się przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 2020, poz. 1575, 1578 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 11) o skardze kasacyjnej. Przepisu art. 871 tej ustawy nie stosuje się.

(...)

Orzecznictwo krajowe

Wyrok Sądu Najwyższego z 4 listopada 2003 r., III KRS 4/03, OSNP 2004/16/29

„Wyrażenie przez Krajową Radę Sądownictwa zgody na dalsze zajmowanie przez sędziego stanowiska nie może nastąpić w przypadku złożenia wniosku po terminie określonym w art. 69 § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych.”

Wyrok Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2004 r., III KRS 8/04, OSNP 2005/14/219

„Termin do złożenia wniosku o wyrażenie zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego określony w art. 69 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych nie może być przywrócony.”

Wyrok Sądu Najwyższego z 6 lipca 2005 r., III KRS 3/05, niepublikowany

„Prekluzyjne skutki niezachowania terminu do złożenia wniosku o zajmowanie przez sędziego stanowiska po ukończeniu 65 roku życia, polegające na przejściu sędziego w stan spoczynku w terminie określonym przez ustawę, powodują bezprzedmiotowość (niedopuszczalność) wniosku o przywrócenie tego terminu.”

Wyrok Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2021 r., I NKRS 2/21, OSNKN 2021/2/16

„Jeżeli ustawodawca przewiduje możliwość "dalszego zajmowania stanowiska sędziego" po osiągnięciu przez niego ustawowego wieku przejścia w stan spoczynku i określa warunki, które winien spełnić taki sędzia, to - w świetle art. 180 ust. 1 Konstytucji RP - spełnienie tych warunków powinno skutkować pozostawieniem takiego sędziego w stanie czynnym.”

„W myśl art. 69 § 1 p.u.s.p. sędzia wyraża wobec Rady wolę pozostania na stanowisku. Uregulowanie z art. 69 § 1b zd. 1 p.u.s.p., choć stanowi o wyrażaniu zgody przez KRS, w istocie należy rozumieć jako swego rodzaju sprzeciw, który musi zostać dokładnie uzasadniony przez wskazanie, w czym Rada upatruje braku interesu wymiaru sprawiedliwości lub ważnego interesu społecznego w pozostaniu sędziego w stanie czynnym.”

„Ustrojodawca nie przewidział, aby jakikolwiek organ państwa, w tym Krajowa Rada Sądownictwa, mógł indywidualnym aktem wpływać na pozostawianie sędziego w stanie czynnym, więc decyzję w tej mierze powinno się pozostawić przede wszystkim zainteresowanemu sędziemu.”

Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2021 r., I NZP 3/21, OSNKN 2021/3/20

„Od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa wydanej na podstawie art. 69 § 1b ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 2072) przysługuje odwołanie do Sądu Najwyższego [art. 44

ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 269)].”

Pytanie

W odniesieniu do sprawy w postępowaniu głównym należy przypomnieć na wstępie, że odwołanie wniesione do Sądu Najwyższego jest skierowane przeciwko uchwale Krajowej Rady Sądownictwa umarzającej postępowanie w sprawie dalszego zajmowania stanowiska przez sędziego Sądu Okręgowego w K. L. G. po osiągnięciu przez niego wieku uprawniającego do przejścia w stan spoczynku.

Bezsporne jest, że sąd należący do polskiego systemu sądownictwa może w określonych wypadkach orzekać o kwestiach związanych ze stosowaniem lub z wykładnią prawa Unii Europejskiej oraz że w związku z tym należy on, jako sąd w znaczeniu zdefiniowanym w tym prawie, do polskiego systemu środków odwoławczych „w dziedzinach objętych prawem Unii” w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE (wyroki TSUE: z 5 listopada 2019 r., C-192/18, EU:C:2019:924, pkt 104; a także z 15 lipca 2021 r., C-791/19, EU:C:2021:596; z 6 października 2021 r., C-487/19, EU:C:2021:798).

Dla zagwarantowania, by taki sąd mógł sam zapewniać skuteczną ochronę prawną wymaganą na podstawie art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, kluczowe jest zachowanie jego niezależności, co potwierdza art. 47 akapit drugi Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w którym wśród wymogów związanych z prawem podstawowym do skutecznego środka prawnego wymieniono dostęp do „niezawisłego” sądu (wyroki TSUE: z 18 maja 2021 r., Asociația „Forumul Judecătorilor din România” i in., C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 i C-397/19, EU:C:2021:393, pkt 194 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z 15 lipca 2021 r., Komisja/Polska [system odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów], C-791/19, EU:C:2021:596, pkt 57; z 6 października 2021 r., C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 107).

Ten wymóg niezawisłości sędziowskiej, stanowiącej integralny element sądenia, wchodzi w zakres istoty prawa do skutecznej ochrony sądowej oraz prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego, które to prawo ma

fundamentalne znaczenie jako gwarancja ochrony wszystkich praw wywodzonych przez jednostki z prawa Unii oraz zachowania wartości wspólnych państwom członkowskim wyrażonych w art. 2 TUE, w szczególności wartości państwa prawnego (wyroki TSUE: z 20 kwietnia 2021 r., Republika, C-896/19, EU:C:2021:311, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z 15 lipca 2021 r., Komisja/Polska [system odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów], C-791/19, EU:C:2021:596, pkt 58; z 6 października 2021 r., C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 108).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem niezbędne na podstawie prawa Unii gwarancje niezawisłości i bezstronności wymagają istnienia zasad, w szczególności co do składu organu, powoływania jego członków, okresu trwania ich kadencji oraz powodów ich wyłączenia lub odwołania, pozwalających wykluczyć, w przekonaniu jednostek, wszelką uzasadnioną wątpliwość co do niepodatności tego organu na czynniki zewnętrzne oraz jego neutralności względem ścierających się przed nim interesów (wyrok TSUE z 20 kwietnia 2021 r., Republika, C-896/19, EU:C:2021:311, pkt 53 i przytoczone tam orzecznictwo).

W tym względzie ważne jest, by sędziowie byli chronieni przed ingerencją lub naciskami z zewnątrz, które mogłyby zagrozić ich niezawisłości. Normy mające zastosowanie do statusu sędziów i wykonywania przez nich obowiązków powinny pozwalać w szczególności na wykluczenie nie tylko wszelkiego bezpośredniego wpływu w postaci zaleceń, ale również bardziej pośrednich form oddziaływania, które mogą zaważyć na decyzjach danych sędziów, i w ten sposób na niedopuszczenie do braku widocznych oznak niezawisłości lub bezstronności tych sędziów, który to brak mógłby podważyć zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w jednostkach w społeczeństwie demokratycznym i w państwie prawnym (wyrok TSUE z 18 maja 2021 r., Asociația „Forumul Judecătorilor din România” i in., C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 i C-397/19, EU:C:2021:393, pkt 197 i przytoczone tam orzecznictwo).

Ta konieczna wolność sędziów od wszelkiego rodzaju ingerencji lub nacisków z zewnątrz wymaga zatem w szczególności określonych gwarancji, takich jak nieusuwalność, chroniących osoby, którym powierzono zadanie sądenia (wyrok TSUE z 5 listopada 2019 r., Komisja/Polska [niezależność sądów

powszechnych], C-192/18, EU:C:2019:924, pkt 112 i przytoczone tam orzecznictwo).

Ze względu na fundamentalne znaczenie zasady nieusuwalności wyjątek od jej stosowania może być dopuszczalny jedynie wtedy, gdy jest to usprawiedliwione prawnie uzasadnionym celem i proporcjonalne, oraz pod warunkiem, że nie daje podstaw do powstania w przekonaniu jednostek uzasadnionych wątpliwości co do niepodatności sędziów, których to dotyczy, na czynniki zewnętrzne oraz co do ich neutralności względem ścierających się przed nimi interesów. Jest zatem powszechnie przyjęte, że sędzia może zostać złożony z urzędu, z poszanowaniem właściwych procedur, jeżeli nie jest w stanie dalej sprawować swoich funkcji z powodu niezdolności lub rażącego uchybienia (zob. podobnie wyrok TSUE z 5 listopada 2019 r., Komisja/Polska [niezależność sądów powszechnych], C-192/18, EU:C:2019:924, pkt 113, 115 i przytoczone tam orzecznictwo).

W świetle art. 69 p.u.s.p. sędzia może oświadczyć wolę dalszego pełnienia urzędu sędziego po osiągnięciu wieku uprawniającego do przejścia w stan spoczynku. Jednakże skuteczność tego oświadczenia wymaga zgody innego organu – Krajowej Rady Sądownictwa. Rodzi to wątpliwość, czy tego rodzaju uzależnienie możliwości dalszego pełnienia służby sędziowskiej od zgody innego organu nie może potencjalnie naruszać zasady nieusuwalności i niezawisłości sędziów. Procedura wyrażenia zgody może stanowić bowiem środek służący kontrolowaniu treści orzeczeń sądowych, ich ocenie i weryfikacji pod kątem przydatności danego sędziego do dalszego sprawowania urzędu. To z kolei może wpływać na takie kształtowanie orzecznictwa przez sędziów, by odpowiadało ono oczekiwaniom organu dokonującego późniejszej oceny. Wynik tej oceny ma przy tym istotne następstwa dla życia i kariery tych sędziów.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego – Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych ukształtował się pogląd, że interpretacja art. 69 p.u.s.p. winna zmierzać do pełnej ochrony niezawisłości sędziego. Jak wskazano w wyroku Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2021 r., I NKRS 2/21, „art. 69 PrUSP konkretyzuje treść art. 180 ust. 1 i 4 Konstytucji RP”, a zatem „[r]egulację Prawa o ustroju sądów powszechnych należy odczytywać w świetle normy – zasady z art. 180 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 2 Konstytucji RP (...)”. W tym samym orzeczeniu

stwierdzono, że „[j]eżeli ustawodawca przewiduje możliwość >>dalszego zajmowania stanowiska sędziego<< po osiągnięciu przez niego ustawowego wieku przejścia w stan spoczynku i określa warunki, które winien spełnić taki sędzia, to – w świetle art. 180 ust. 1 Konstytucji RP – spełnienie tych warunków powinno skutkować pozostawieniem tego sędziego w stanie czynnym”, bowiem „[u]stawodawca nie przewidział, aby jakkolwiek organ państwa, w tym Krajowa Rada Sądownictwa, mógł indywidualnym aktem wpływać na pozostawianie sędziego w stanie czynnym, więc decyzję w tej mierze powinno się pozostawić przede wszystkim zainteresowanemu sędziemu.”.

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie powziął jednak wątpliwości, czy w świetle przytoczonych wyżej zasad prawa wspólnotowego odnoszących się do ochrony niezawisłości sędziowskiej dopuszczalna jest jakkolwiek swoboda uznania w tym zakresie przez jakkolwiek zewnętrzny wobec samego sędziego organ, a zatem czy inna niż formalna kontrola takiego oświadczenia jest w ogóle uprawniona. Kontrola taka zakłada bowiem, że dokonany zostanie jakiś rodzaj oceny czy weryfikacji zdolności sędziego do służby, przy czym chodzić musi o inne niż zdrowotne okoliczności (uzyskanie bowiem zaświadczenia lekarskiego stwierdzającego zdolność do pełnienia obowiązków sędziego stanowi oczywisty warunek wstępny skuteczności oświadczenia). Możliwość selekcji sędziów na zdatnych i niezdatnych do służby z uwagi na bliżej niezdefiniowany „interes wymiaru sprawiedliwości” może kolidować z ich niezależnością.

Odnosnie do drugiego pytania należy wskazać, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtował się pogląd, zgodnie z którym termin określony w art. 69 § 1 p.u.s.p. jest szczególnym terminem prekluzyjnym. Wobec powyższego, wyrażenie przez Krajową Radę Sądownictwa zgody na dalsze zajmowanie przez sędziego stanowiska nie może nastąpić w przypadku złożenia wniosku po tym terminie (wyrok Sądu Najwyższego z 4 listopada 2003 r., III KRS 4/03, OSNP 2004/16/29). Jednocześnie, jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 14 grudnia 2004 r., III KRS 8/04, OSNP 2005/14/219, termin do złożenia oświadczenia woli dalszego zajmowania stanowiska sędziowskiego „[n]ie może (...) zostać przywrócony, gdyż nie istnieje żaden przepis (taki, jak art. 265 k.p.), pozwalający na takie rozstrzygnięcie. Należy zauważyć, że zgodnie z art. 69 § 1 *in principio* Prawa

o u.s.p., sędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia. Tylko wówczas, gdy złoży w terminie wniosek o wyrażenie zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego, pozostaje w służbie do czasu zakończenia postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym (art. 69 § 3 zdanie drugie Prawa o u.s.p. [obecnie art. 69 § 1b p.u.s.p. – przyp. aut]). Inaczej mówiąc, jeżeli sędzia nie złoży w terminie wniosku, to z dniem ukończenia 65 roku życia następuje skutek materialnoprawny polegający na przejściu w stan spoczynku. Dlatego też niemożliwe jest przywrócenie tego terminu.”. Podobnie wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z 6 lipca 2005 r., III KRS 3/05, niepubl., określając dodatkowo konsekwencje zgłoszenia wniosku o przywrócenie terminu do złożenia oświadczenia woli dalszego zajmowania stanowiska sędziowskiego: „[p]rekluzyjne skutki niezachowania terminu do złożenia przedmiotowego wniosku, polegające na przejściu sędziego w stan spoczynku w terminie określonym przez ustawę, powodują bezprzedmiotowość (niedopuszczalność) wniosku o przywrócenie tego terminu.”.

Wykluczenie w sposób kategoryczny dopuszczalności merytorycznego ustosunkowania się przez Krajową Radę Sądownictwa do oświadczenia woli dalszego zajmowania stanowiska sędziowskiego w przypadku, gdy oświadczenie to zostało złożone z naruszeniem terminu określonego w art. 69 § 1 p.u.s.p., bez względu na okoliczności, w jakich doszło do przekroczenia terminu i bez względu na rzeczywisty wpływ tego naruszenia na możliwość ustosunkowania się do tego wniosku i zorganizowania pracy sądu, w którym pełni służbę sędzia, budzi wątpliwości co do zgodności z zasadami określającymi warunki niezawisłego i niezależnego sądu w rozumieniu wspólnotowym.

Elementem nieusuwalności sędziego jest także powinność poszanowania wyrażonej przez sędziego woli dalszego zajmowania stanowiska, oczywiście przy założeniu, że spełnia on określone w ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych warunki, tj. jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego (art. 69 § 1 *in fine* p.u.s.p.). W tej sytuacji uzależnienie możliwości dalszego sprawowania urzędu przez sędziego od kwestii terminowości złożenia przez niego oświadczenia woli w tym przedmiocie – zakładające bezwzględną niedopuszczalność rozpatrzenia sprawy przez Krajową Radę

Sądownictwa w sytuacji naruszenia terminu z art. 69 § 1 p.u.s.p. – zdaje się pozostawać w sprzeczności także z zasadą niezawisłości sędziowskiej. Przyjęcie takiego stanowiska prowadzi bowiem *de facto* do pozbawienia zainteresowanego sędziego możliwości samodzielnego decydowania co do dalszego pełnienia służby – wyłącznie z przyczyn formalnych, tj. z powodu niezachowania terminu określonego w art. 69 § 1 p.u.s.p., i to niezależnie od okoliczności, które do tego doprowadziły.

Należy przy tym podkreślić, że przejście w stan spoczynku nie następuje wskutek niezachowania terminu do złożenia oświadczenia woli dalszego zajmowania stanowiska sędziowskiego, ale wskutek osiągnięcia przez sędziego wieku 65 lat – taki wniosek wypływa nie tylko z treści art. 69 § 1 *in principio* p.u.s.p., ale także z normy rangi konstytucyjnej, którą wypełnia wskazany przepis – tj. art. 180 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którym ustawa określa granicę wieku, po osiągnięciu której sędziowie przechodzą w stan spoczynku. Także na tym tle pojawia się zatem poważna wątpliwość, czy naruszenie terminu określonego w art. 69 § 1 p.u.s.p. – poprzez złożenie oświadczenia woli dalszego zajmowania stanowiska sędziowskiego po jego upływie – powinno skutkować przejściem sędziego w stan spoczynku z urzędu, bez względu na wyrażoną przez niego wolę dalszego zajmowania stanowiska, oraz niezależnie od tego, jakie skutki wywoła to w realiach konkretnego przypadku z punktu widzenia interesu wymiaru sprawiedliwości lub ważnego interesu społecznego, biorąc w szczególności pod uwagę racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego lub potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów.

Mając na uwadze przedstawione wątpliwości, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.